

“Köpek Değneği Yedi”

Mehmet AYCI*

Edebiyatın büyükler için ayrı, çocuklar için ayrı tasnif edilmesi, “hedef kitle” gözetilerek “edebiyat yapılması” iki yönlü düşünmemizi zorunlu kılıyor. Bu işte samimiyet olduğu kadar bir hinlik, bit yeniği olduğu kuşkusunu yakamızı bırakmayacak. İnsanı tükettiği ile tanımlayan günümüz dünyasında boyalı cilalı kitapların hiç okumayan anne ve babalar tarafından çocuklara alınması, yerine göre bu kitaplara oyuncaktan daha fazla önem verilmesi değil kastımız. Bu da bit yeniğinin bir fotoğrafı ancak, asıl fotoğraf hayati olduğu kadar zehirleyici de. Eşyaya ve evrene bir oyun alanı, bir oyun olarak bakan çocuğun kitaba, kitabın içeriğine ve evrenine de bir oyun olarak bakmasının suistimal edilmesi de kaygımıza dâhil. Çocuk kitapları arasında buyurgan, Türkçesi bozuk, ‘bak ey çocuk büyük olarak bu kitabı ben sana yazdım’ diye bağırarak kitaplardan geçilmiyor. Sahiden çocuğun durduğu yerde duran, baktığı yerden bakan, çocuk edebiyatını bir oyuncu hayret ve dikkatiyle üreten edebiyatçı sayısı bizde bir elin parmakları kadar az. Burada birleşik kaplar teorisinden bahsedebilirsiniz, öyle de, çocuk edebiyatı söz konusu olduğunda kabın bu tarafında giderilmesi gereken başka tikanıklıklar var. Çocuk tanımının zihnimizdeki karşılığının sorunlu olduğu yerler çocuk edebiyatımızda da aynen muhafaza ediliyor.

Ninniye, bilmeceye, masala büyüklerin çocuklardan daha fazla ihtiyacı var. Çocuk zaten doğası gereği dokunduğu veya kendisine dokunan, değdiği veya kendisine değen ne varsa masallaştırarak, bilmeceleştirerek, ninnileştirerek yaşıyor çocukluğunu... Büyüklerin oldukça asık suratlı, oldukça ciddi gördükleri şeyler çocuklar için bilmecenin, masalın, oyunun ta kendisi... Bu durum çocuk edebiyatı için imkân olduğu kadar açmaz da... Masala, bilmeceye, ninniye, oyuna yabancı bir yığın kalem erbabının çocuk edebiyatı adına ürettiklerinin çocukluktan ve çocuktan ne kadar uzak olduğunu gördüğümüzde sorun daha da çetrefilleşiyor.

Büyükler için üretilen edebiyatın çocuklardan bağımsız düşünülmesi, böyle bir “kast” olmasa bile “çocuk edebiyatı” tasnifinin zihinsel olarak bu ayrımı geçerli kılması da anlaşılır değil. Yüzde yüz büyükler için tasarlanan bir edebî ürünün başarısı da içinde barındırdığı çocukluk/çocuksuluk/çocukcalık yoğunluğuna bağlı. Çocukluğumuz kişiliğimize sonradan giydirilen bir kimlik değil çünkü yedisinde bizi besleyen ırmakların yetmişinde kurumaması gibi bir şeyden bahsetmek anlamsız.

Konuyla ilgili kuramsal şeyler söylemek elbette uzmanların işi. Asıl olan hayatın ta kendisi. Kendi çocuğumuza yahut kendi çocukluğumuza baktığımızda bizim onları eğiten olmaktan çıkıp onların bizi eğittiği bir gözle çocuk edebiyatına bakmadığımız takdirde doğal ve evrensel bir çocuk edebiyatı oluşturmamız pek mümkün görünmüyor. Dünya çocuk edebiyatında klasikleşen bütün eserlerde bu bakış var. İki önceki cümledeki “eğit-

* Şair.

mek” fiilini unutamam gitsin, çocuğumuzla ve çocukluğumuzla oyun arkadaşı olduğumuz zaman çocuk edebiyatı adına yapıp ettiklerimiz sahicilik kazanmaya başlıyor.

Türkiye çocuk edebiyatı bağlamında bir imkânlar ülkesi... “Malzeme” bolluğu ve imkânların zenginliği düşünüldüğünde, elimizdeki çocuk edebiyatı külliyatı bu imkânların yeterince kullanılması bir yana ne kadar cahil olduğumuzu da gösteriyor. Halkiyat ve harisiat meselesi dünyası klişeleşmiş okumuşların tekelinde, toplumsal değişim hâlâ başka ülkelerin sosyolojisiyle beslenip kendisini toplum adına söz söylemeye yetkin kişilerin tekelinde olduğu sürece, çocuk edebiyatçıları halk kültürüne ve toplumsal değişime verili gözle bakıp kendileri buradan bir şey süzme çehdi göstermiyorsa üretilen çocuk edebiyatı da bizim çocuklarımızın edebiyatı olmayacaktır.

Büyük fotoğrafta gülümseyen kareler de var elbette... İyi ürünler, iyi kitaplar var. Bunların az sayıda olması, kalemlerin hayrete ve gülümseye uzaklığı asıl işi somurtkan ve buyurgan kılan. Çocuk olamayışımız yani.

Resim: Nurten Deliorman